

SOVITTELUPROJEKTI 2016-2017

Keski-Suomen käräjäoikeus

PROJEKTISUUNNITELMA 7.12.2015 (hyväksytty projektiryhmän kokouksessa 1.12.2015)

1. TIIVISTELMÄ

Käynnistetään Keski-Suomen käräjäoikeudessa "Sovitteluprojekti", jonka päätavoitteena on tuomioistuinsovittelevien määrän lisääminen erityisesti riita-asioissa (L- ja S-asiat). Projektin kesto on kaksi vuotta (1.1.2016 - 31.12.2017). Tiedossa on, että myös muualla Suomessa sovittelut ovat yleistymässä ja että käräjäoikeudet ovat pitäneet useita tiedotustilaisuuksia lakimiehille ym. Sen sijaan tiedossa ei ole, että vastaavanlaista projektia kuin tämä olisi Suomessa ennen tehty.

Projektin peruslähtökohdat ovat seuraavat:

- kaikkia menettelyjä tarvitaan (myös sovinnon edistämistä ja pääkäsittelyjä)
- sovittelu ja sovinnon edistäminen erotetaan selvästi toisistaan
- annetaan sovittelusta lisää tietoa osapuolille ja lakimiehille erityisesti käsittelyn alkuvaiheessa
- annetaan osapuolten itse vaikuttaa siihen, minkä menettelyn he valitsevat
- sovitteluun on matala kynnys eli sinne on helppo hakea ja päästä
- kannustetaan asianajajia ja muita lakimiehiä osallistumaan sovitteluistuntoihin
- projektiin kuuluu monenlaisia toimenpiteitä (tiedotus, koulutus, työn organisointi käräjäoikeudessa, seuranta, arviointi, raportointi ym.)
- projektissa on laaja projektiryhmä (käräjäoikeuden lisäksi asianajajien ja oikeusaputoimiston edustaja) sekä vastuhenkilö

2. TAUSTA

2.1. Oikeuslaitoksen ja käräjäoikeuden perinteinen tehtävä on **oikeusturvan antaminen**, mutta nykyaikana on korostunut myös ihmisten **konfliktien ratkaisu ja käsittely**. Sovittelu vastaa jälkimmäiseen tehtävään.

Tuomioistuimilla on riita-asioissa käytössään useita eri menettelyjä (prosesseja):

- yksipuolinen tuomio
- kirjallinen menettely
- tuomioistuinsovittelu (jäljempänä sovittelu)
- sovinnon edistäminen valmistelussa
- pääkäsittely (yksi tai kolme tuomaria)

Osapuolilla on näiden lisäksi käytössään mm. seuraavia menettelyjä:

- suora neuvottelu vastapuolen kanssa
- lakimiesten välinen neuvottelu
- Asianajajaliiton sovintomenettely
- kuluttajariitalautakunta ym. lautakunnat
- välimiesmenettely

Tiedossa on erityisesti se, että lakimiehet auttavat ihmisiä ja yrityksiä sopimaan valtaosan riidoista ennen kuin ne tulevat oikeuslaitoksen tietoon. Samoin tiedossa on se erittäin hyvä seikka, että kärjäoikeuksien sovintoprosentit L-asioissa (sovinnon edistäminen, OK 5:26) ovat 30-40 % (Keski-Suomen kärjäoikeudessa 37 % vuonna 2014). Tämä sovitteluprojekti kohdistuu niihin riitoihin, joiden käsittelyyn ja ratkaisuun tarvitaan syystä tai toisesta ulkopuolista apua, käytännössä kärjäoikeutta.

2.2. Tavoitteena on, että jokainen juttu käsiteltäisiin sille parhaiten soveltuvassa menettelyssä. Projektin perusarvona on, että **kaikkia eri menettelyjä ja tuomareita tarvitaan**. Jokaisen jutun takana on puolestaan erilaisia asianosaisia eli ihmisiä ja heidän ongelmiaan (konflikteja). Monesti juridisesti muotoiltu "juttu" ei ole sama kuin osapuolten välinen todellinen konflikti. Perinteinen oikeudenkäynti, jossa käsitellään "juttua", ei aina tyydytä osapuolia eikä se pysty vastaamaan osapuolten erilaisiin tarpeisiin. Tärkeimpiä ihmisten tarpeita, joita sovittelussa voidaan käsitellä oikeudenkäyntiä paremmin, ovat: kuulluksi tulemisen tunne, toisen näkökulman ymmärtäminen, tunteiden käsittely, ihmissuhteet, maine...

Ongelmana on tällä hetkellä se, että sovittelua käytetään Suomessa edelleen suhteellisen vähän riita-asioissa (ks. Kirsikka Salminen & Kaijus Ervasti: Tuomioistuinsovittelun yleistymisen ja tuomioistuimen tehtävät. LM 5/2015 s. 591-612). Oikeuslaitoksen resurssit ovat jatkossa yhä rajallisemmat. Pääkäsitely on hyvin kallista sekä osapuolille että valtiolle. Oikeudenkäyntimaksut kattavat vain pienen osan todellisista valtion kustannuksista, joten riitely oikeussaleissa koituu lopulta yhteiskunnan ja veronmaksajien vahingoksi. Kansantaloudelle on merkitystä sillä, että konflikteja käsiteltäisiin jatkossa yhä kevyemmissä menettelyissä.

2.3. Olennaista on, että annetaan asianosaisten (ja heidän lakimiestensä) itse **vaikuttaa** siihen, missä menettelyssä he toivovat juttuaan ja konfliktiaan käsiteltävän (asiakaskeskeisyys). Tämä edellyttää, että 1) asianosainen tiedostaa eri menettelyjen tunnuspiirteet ja 2) antaa nimenomaisen tahdonilmaisun siitä, mitä menettelyjä hän ensisijaisesti toivoo. Tunnistetaan se, että asianajajalla (tai muulla lakimiehellä) on suuri vaikutusmahdollisuus siihen, mitä tietoa osapuoli erilaisista menettelyistä saa ja minkä menettelyn hän lopulta valitsee. Asianajajaliiton tapaohjeet (kohta 5.6.) velvoittavat asianajajia harkitsemaan myös sovittelun käyttöä.

Huomattava on, että kärjäoikeus ei suosittele mitään tiettyä menettelyä toisen kustannuksella (esim. sovittelu on parempi kuin sovinnon edistäminen), vaan kärjäoikeus pyrkii vain antamaan tietoa eri menettelyjen tunnuspiirteistä. Lähtökohtaisesti tunnustetaan kuitenkin se, että sovittelu on yleensä muita menettelyjä nopeampi, kevyempi ja "ihmisystävällisempi" menettely. Esimerkiksi EU on selvästi ilmaissut sovittelun edullisuuden oikeudenkäyntiin verrattuna ja pyrkii voimakkaasti lisäämään sovittelujen määrää (ks. esim. tutkimus Rebooting Mediation Directive 2014). Monissa yhteyksissä on ehdotettu pakollista sovittelua, ainakin tiettyjen riitatyyppien osalta.

2.4. Tärkeää on, että eri menettelyt pidetään erillään toisistaan. Tämä koskee erityisesti sovittelua ja sovinnon edistämistä, joiden eroa ei aina riittävästi tunnusteta. Sovittelun ja sovinnon edistämisen sekoittaminen toisiinsa on johtanut siihen, että monet ovat pitäneet sovittelua "turhana" (ks. esim. Jyrki Virolaisen kaksi blogia vuodelta 2013). Lyhyesti sanottuna **sovittelu on avustettu keskustelu** hankalista kysymyksistä. Sovittelu **ei ole** pelkästään sovinnon tekemistä tai siihen pyrkimistä. Sen sijaan sovinnon edistämisen tarkoitus on nimenomaisesti sovintoon pääseminen ja oikeudenkäynnin päättäminen.

Sovinnon edistämisen ja sovittelun olennaiset erot ovat seuraavat:

	Sovinnon edistäminen	Sovittelu
Kolmannen rooli	Tuomari, arvioija, viime kädessä ratkaisija	Sovittelija, keskustelun edistäjä, ei ratkaisija
Tavoite	Sovinto (kompromissi), resurssien säästö (sovintokeskeisyys)	Keskinäisen ymmärryksen lisääminen, keskustelu, kestävä sovinto

		(molempien tarpeiden tyydyttäminen)
Sovittelumalli	Evaluatiivinen sovittelu	Fasilitatiivinen ja transformatiivinen sovittelu
Lakimiesten rooli*	Suuri	Pieni, keskisuuri
Osapuolten rooli	Pieni	Suuri
Osapuolten toive	Jutun sopiminen	Konfliktin käsittely, lieventäminen ja päättäminen
Juridiikan rooli	Suuri, pyritään lainmukaiseen ratkaisuun	Pieni
Todistelun rooli	Suuri	Yleensä ei ollenkaan
Keskustelun taso	Raha, juridiikka, ratkaisuvaihtoehdot	Tarpeet, tunteet, identiteetti, raha, anteeksipyyntö ym. "ei-juridiset asiat"
Osapuolten väliset suhteet	Ei juurikaan merkitystä	Suuri merkitys
Neuvottelutyylit	Asemiin perustuva, kompromissit	Intresseihin perustuva, yhteistointa
Aikaprospektiivi	Menneisyys	Tulevaisuus, nykyhetki, menneisyys
Osapuolten intressit, toiveet, tunteet	Ei juurikaan merkitystä	Suuri merkitys
Kirjallinen valmistelu	Laaja valmistelu	Vähäinen valmistelu
Yhteenvedon laatiminen	Kyllä, ei aina	Ei
Kolmannen perehtyminen juttuun ennen istuntoa	Kyllä	Vähän/jonkin verran
Menettelyn säännöt	Vain vähän sääntöjä	Vapaamuotoinen, joustava
Erilliskeskustelut	Ei sallittu (?)	Sallittu

* Vaikka lakimiesten rooli varsinaisessa sovitteluistunnossa on pienempi kuin sovinnon edistämässä, rooli voi olla erittäin merkittävä ennen sovittelua, sovittelun taukojen aikaan sekä istunnon loppuvaiheessa (ks. tarkemmin Kilpeläinen: Asianajaja ja tuomioistuinsovittelu. DL 1/2015). Myös juridiikan rooli voi joissain sovitteluissa olla huomattava.

3. PROJEKTIN TAVOITTEET

3.1. Lisätään käräjäoikeuden menettelyjen vaihtoehtoja ja erityisesti sovittelujen määrää. Viime vuosina riita-asioiden sovitteluja on Keski-Suomen käräjäoikeudessa ollut noin 10-15/vuosi. Määrälliset tavoitteet ovat seuraavat:

- **40 sovittelua vuonna 2016**
- **80 sovittelua vuonna 2017.**

Em. lukuun lasketaan sekä oikeudenkäynnistä sovitteluun tulleet asiat että erilliset sovitteluhakemukset, joiden käyttöä pyritään myös lisäämään.

Pyritään siihen, että sovittelu olisi jatkossa luonnollinen ja pysyvä osa konfliktinkäsittelyä ja tuomioistuinlaitosta. Jos osapuolet tai lakimiehet eivät pääse keskinäisissä neuvotteluissa sovintoon, sovittelu olisi

seuraava askel ennen oikeudenkäyntiä. Monessa tapauksessa sovittelu (vaikka se ei päättyisi sovintoon) edesauttaa jutun käsittelyä myöhemmin, koska konfliktin taso voi sovittelussa lieventyä.

Osapuolten keskinäinen neuvottelu	Lakimiesten välinen neuvottelu	Sovittelu	Sovinnon edistäminen	Pääkäsittely
-----------------------------------	--------------------------------	-----------	----------------------	--------------

3.2. Lisätään käräjäoikeuden (määrällistä) tehokkuutta ja säästetään käräjäoikeuden resursseja, varsinkin pitkällä tähtäimellä (pääkäsittelyyn menevien juttujen määrä vähenee, käsittelyajat lyhenevät kauttaaltaan).

3.3. Lisätään asiakaskeskeisyyttä ja asiakastyytyväisyyttä käräjäoikeuteen (menettelyn oikeudenmukaisuus, "procedural justice", osapuolen mahdollisuus vaikuttaa jutun käsittelyyn ja lopputulokseen, osapuolen aktiivinen osallistuminen menettelyssä).

Erityisesti on huolehdittava sovittelujen **laadusta** ja sovittelijoiden koulutuksesta ja taitojen ylläpitämisestä. Sovittelu ei missään tapauksessa saa muuttua sovintoon painostamiseksi.

3.4. Säästetään asianosaisten resursseja (konfliktia käsitellään nopeammin ja edullisemmin, pitkäaikaisen stressin välttäminen).

3.5. Lisätään käräjäoikeuden ja lakimiesten välistä yhteistoimintaa. Kannustetaan lakimiehiä osallistumaan sovitteluihin yhä enemmän.

3.6. Lisätään lakimiesten työn tyytyväisyyttä (riitely/väittelykulttuurista yhteistoiminnalliseen riidankäsittelyyn, sovitteluun suostuminen ei ole heikkouden merkki).

3.7. Onnistuessaan projekti voi toimia mallina muille käräjäoikeuksille.

4. RAJAUKSET

Projekti koskee ns. laajoja riita-asioita (L-asiat), mutta myös riitaiseksi muuttuneita summaarisia asioita (S-asiat). Lähtökohtaisesti kaikenlaiset riita-asiat, kuten vahingonkorvaus, kiinteistö, vuokra, työ, perintö ym. soveltuvat sovitteluun.

Alkuvaiheessa projektista rajataan pois seuraavat asiat, vaikkakin projektilla voi olla heijastusvaikutuksia näihin:

- lasten huoltoriidat (H-asiat), joissa on oma sovittelunsa ("Follo")
- lähestymiskieltoasiat (naapurit, sukulaiset, puoliset ym.)
- rikosasioiden korvausvaatimukset (R-asiat, jotkut korvausvaatimukset voivat soveltua hyvin sovitteluun)

5. ORGANISAATIO

Projektissa on **projektiryhmä**, jonka kokoonpano on:

- laamanni Tapani Koppinen
- riitaosaston johtaja, käräjätuomari Harri Heikkilä
- käräjätuomari Topi Kilpeläinen
- asianajaja Elina Saari, Asianajajaliiton Keski-Suomen osaston puheenjohtaja
- johtava julkinen oikeusavustaja Teija Hyytiäinen.

Ryhmä on suhteellisen laaja, koska projektin onnistuminen ei ole pelkästään käräjäoikeuden intressissä.

Ryhmän tehtävänä on osallistua projektin suunnitteluun ja seurata projektin toteutumista sekä tarvittaessa muuttaa sitä. Ryhmä kokoontuu noin neljän kuukauden välein eli kolme kertaa vuodessa. Ryhmä laatii väliraportin (1/2017) ja loppuraportin (1/2018).

Projektin vastuhenkilö on Kilpeläinen. Vastuhenkilö johtaa projektia, laatii tarvittavat asiakirjat, valmistelee projektiryhmän kokoukset ja luonnostelee raportit.

6. TYÖSUUNNITELMA JA AIKATAULU

6.1. Käräjäoikeuden sisäinen tiedotustilaisuus koko henkilöstölle 16.12.2015

- kesto 30 minuuttia
- projektisuunnitelma esitellään koko henkilöstölle (tuomarit, notaarit, käräjäsihteerit, kirjaamo, haastemiehet)
- tavoitteena on, että koko henkilöstö osaa jutun jokaisessa vaiheessa kertoa sovittelusta ja sen periaatteista osapuolille

6.2. Koulutustilaisuus lakimiehille 18.3.2016 klo 12-15

- sali 3
- koko projektiryhmä osallistuu ja esittäytyy
- projektisuunnitelma lähetetään kutsun liitteenä
- ohjelma: avaus, näytössovittelu, Talk-show (aiheena mm. lakimiehen rooli sovittelussa, mitä sovittelu on ja ei ole). Mukana kouluttajana on asianajaja Hanna Räihä-Mäntyharju Tampereelta (Asianajotoimisto Tempo Oy)
- tavoitteena tiedottaminen ja lakimiesten innostaminen sovitteluun
- tiedostetaan sovittelun edut asianajajille (tyytyväiset asiakkaat, riitelykulttuurille vaihtoehto ym.)
- tiedostetaan asianajajan ratkaiseva rooli eri menettelyjen valinnan suhteen (päämies luottaa ja kuuntelee, asianajaja osaa kertoa eri menettelyistä)
- asianajajilla voi olla omia tarpeita sovittelua ajatellen (asiakastyytyväisyys, turhien viivästysten välttäminen, oikeusapu, oikeusturva)

6.3. Käräjäoikeuden menettely jutuissa

Yksi sovittelun eduista on sen nopeus. Erittäin tärkeää on, että sovittelu ei saa viivästyttää jutun käsittelyä, vaan sovittelut on järjestettävä hyvin nopeasti. Käräjäoikeuden sisäinen sovittelun organisointi on siten olennaista projektin onnistumisen kannalta. Jos sovittelu ei pääty sovintoon, juttu palaa normaalille paikalleen oikeudenkäyntiin.

Jokaisen jutun tultua vireille (haastehakemus) käräjäoikeus antaa asianosaisille tietoa eri menettelyistä. Menettelyvaihtoehdoista laaditaan erillinen **lomake**, joka pyydetään palauttamaan käräjäoikeudelle 14 päivän kuluessa. Lomakkeen liitteenä on **tiedote** sovittelusta (FAQ, usein kysytyt kysymykset, laaditaan myöhemmin). Nämä lisätään myös käräjäoikeuden internet-sivuille. Asianosainen ja lakimies voivat yhdessä täyttää lomakkeen myös toimeksiannon alkuvaiheessa ennen asian vireillepanoa.

Lomakkeella asianosainen saa valita, mitä menettelyä hän ensisijaisesti toivoo (sovittelu, sovinnon edistäminen, pääkäsittely). Tarvittaessa toivomusta voi myöhemmin muuttaa. Lain mukaan sovittelu edellyttää kaikkien suostumusta.

Käräjäoikeuden riitaosasto miettii ja ratkaisee myöhemmin, millä tavalla sovitteluprojekti vaikuttaa osaston toimintaan. Tässä vaiheessa kunkin jutun käräjäsihteerit lähettää lomakkeet ja tiedotteet. Jos osapuolet suostuvat sovitteluun, juttu jaetaan sovittelijalle, joka sihteerinsä kanssa huolehtii sovitteluistunnon sopimisesta.

Sovittelu voi tulla vireille myös erillisellä sovitteluhakemuksella. Tämän hakemuksen käsittelee ensin sovittelijan sihteeri.

Käräjäoikeus kerää asiakaspalautetta (osapuolilta ja lakimiehiltä) ainakin sovitteluista, tavoitteena sovittelutoiminnan kehittäminen. Palautelomake ja palautuskuori jaetaan kaikille sovittelun päätyttyä. Palaute annetaan nimettömänä.

6.4. Muu toiminta

Pyritään järjestämään **jatkuvaa koulutusta** sovittelijoille, lakimiehille, käräjäoikeuden henkilöstölle ja muille sidosryhmille (esim. poliisi, yliopisto, koulut, järjestöt, liitot, työterveysasemat, KELA, maistraatti, TE-keskus...). Koulutuksen vetäjät sovitaan erikseen.

Järjestetään Vaasan hovioikeuspiirin II sovittelijapäivä syksyllä 2016. Osallistujat olisivat sekä tuomari-sovittelijoita että huoltoriitojen asiantuntijoita. Sovittelijapäivä ei kuulu varsinaisesti projektiin, mutta siellä voidaan esitellä projekteja muille käräjäoikeuksille. Koko projektiryhmä voi osallistua, jos haluaa.

Annetaan tietoa sovittelusta myös yleisölle esim. median kautta.

7. PROJEKTIN SEURANTA JA RAPORTOINTI

Käräjäoikeus seuraa sovittelujen, sovinnon edistämisen ja pääkäsittelyjen määriä. Tilastoidaan ja kerätään tietoa myös palautelomakkeiden kautta.

Väliraportti 1/2017 ja loppuraportti 1/2018.

8. PROJEKTIN RESURSSIT JA BUDJETTI

8.1. Käräjäoikeus tarvitsee projektia varten seuraavia resursseja:

- käräjäoikeuden johdon tuki projektille
- lisää koulutettuja riita-asioiden **sovittelijoita**. Tällä hetkellä heitä on vain 2-3 kpl. Vain koulutetut sovittelijat voivat toimia sovittelijoina.
- OM on ilmoittanut, että vuonna 2016 ei järjestetä valtakunnallista peruskoulutusta, joten käräjäoikeus järjestää paikallista koulutusta (ks. kohta 8.4.)
- yhden käräjäsihteerin osa-aikainen työpanos projektin aloittamiseen kuuluvat avustavat tehtävät ja tekninen tuki projektille. Sihteerinä aloittaa Mikael Ala-Reinikka.
- vastuuhenkilön työpanos

8.2. Projektiryhmä arvioi kulujen määrää, jotka aiheutuvat mm.

- eri tilaisuuksien järjestämisestä
- koulutuksesta
- henkilöresursseista
- sovitteluistunnoissa ei lähtökohtaisesti ole tarjoulua

8.3. Selvitetään, voisiko oikeusministeriöstä tai muualta saada taloudellista tukea tai lisähenkilöstöä projektille.

8.4. Koulutussuunnitelma uusille sovittelijoille (paikallinen koulutus):

- notaarien videokoulutus 14.12.2015 klo 13-15
- koulutuspäivä 1-2/2016 (4-5 h), joka keskittyy keskusteluun ja käytännön harjoitukseen

9. VIESTINTÄ

Projekti on mahdollisimman julkinen ja avoin. Projektisuunnitelma on julkinen heti, kun projektiryhmä on sen hyväksynyt. Projektisuunnitelma lähetetään käräjäoikeudessa koko henkilöstölle, ja sitä voi jakaa vapaasti kaikille yhteistyötahoille. Samoin kaikki asiakirjat ja raportit ovat julkisia, ja niistä pyritään tiedottamaan mahdollisimman laajasti. Jokainen projektiryhmän jäsen voi vapaasti antaa tietoa projektista. Projektisuunnitelman muutokset käsitellään kuitenkin aina ensin projektiryhmässä ennen kuin niistä tiedotetaan.

10. MUUTOSTEN HALLINTA

Projektit eivät koskaan toteudu täysin suunnitellun mukaisesti. Vastuhenkilö seuraa projektin toteutumista ja esittää muutokset projektiryhmälle. Projektiryhmä voi tarvittaessa kokoontua erikseen tai päättää pienemmistä muutoksista esim. sähköpostilla.

11. PROJEKTIN PÄÄTTÄMINEN

Projekti päätetään 1-2/2018 loppuraportin julkistamiseen ja projektiryhmän loppukokoukseen.

12. SWOT-ANALYYSI (eli riskianalyysi)

S: Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> - käräjäoikeudella ja sen johdolla on korkea motivaatio edistää sovittelua - sovittelutietämystä on käräjäoikeudella ja lakimiehillä - laaja projektiryhmä, jonka kautta tieto sovittelusta voi lisääntyä tehokkaasti - muilla paikkakunnilla (esim. Oulu, Espoo, Kuopio) hyvin positiivisia kokemuksia	W: Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> - sovittelun ja sovinnon edistämisen eroja ei vielä tunneta riittävän laajasti - sovittelua kohtaan on epäluuloja ja pelkoja - Keski-Suomessa lakimiehet ovat käyttäneet sovittelua vain vähän - liian sovintokeskeinen ajattelumalli
O: Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> - käräjäoikeuden tehokkuus lisääntyy, tulee kustannussäästöjä - asiakastyytyväisyys lisääntyy - työntekemisen mielekkyys lisääntyy - sovittelu voi oikeasti "lähteä käyntiin" - pitkällä tähtäimellä mahdollisuus muuttaa oikeuskulttuuria (riitelystä yhteistoimintaan)	T: Uhat <ul style="list-style-type: none"> - vähäinen sitoutuminen projektiin (käräjäoikeus, asianajajat) - jotkut osapuolet eivät halua sovittelua, vaan haluavat oikeasti ulkopuolisen ratkaisijan - liian pienet resurssit - sovittelu ei herätä riittävästi luottamusta - negatiivinen asenne sovitteluun - mahdolliset henkilövaihdokset

Projektiryhmän puolesta

7.12.2015

Käräjätuomari Topi Kilpeläinen